الحاج استاد دوکتورمحمد سعید(سعید افغاني)

د پوهې، علم او ادب د پیاوړي قلم خاوند

د فبروري (۲۵) نیټه د استاد سعید افغاني دوفات اوه ویشتمه کلیزه ده.

زه د داسې یو نامتو عالم او تکړه لیکوال په اړه څو کرښې لیکم، چې دهغه دروند نوم نه یوازې زموږ په هیواد کې، بلکې په نورو هیوادونو کې هم د یو مخور استاد، علمي، روحاني او ملي شخصیت په توګه خپل ځانګړې ځای او مقام لري.

زموږ په ټولنه کې زیاتره خلک د نومیالیو، وتلیو او میړنیو څیرو کارنامې او ویاړنې هغه وخت ستایي او نمانځي، چې هغوی په دې دنیا کې نه وي. دا ډیره ښه خبره ده، موږ

باید د دوی یاد په خپلو ژړونو کې ژوندی وساتو، خو که په ژوند کې هم د هغو پر آثارو، علمي او څیړنیزو کره کتنو، سمینارونه، کنفرانسونه، غونډې جوړې کړو او دوی یاد کړو، دا به د اوسنیو او راتلونکو ځوانو نسلونو د دیني، علمي، ملي، ادبي او فرهنګي ودې او پرمختګ لپاره کارنده او ژور اغیز ولري.

اروابناد استاد دوکتورمحمدسعید(سعید افغاني) څو اړخیز شخصیت لري، ده نه یوازې زموږ دهیواد د دیني او مذهبي علومو ډیوې بلې ساتلې وې، بلکې دیو محقق، مولف، څیړونکي، تاریخ پوه، سیاست پوه اوټولنیز پوه په توګه ډیر مشهور شوې هم وو.

اروابناد استاد دوکتور محمدسعید(سعید افغاني) د اروابنادمولانا عبدالمجید (ساپي) زوی وو، چې پر (۱۳۰۰)لمریز یا (۱۹۲۲)زیږدیز کال کې دلغمان ولایت د عمرزیو د خیرآباد په کلي کې په یوه درنه او روحاني کورنۍ کې زیږدلې دی.

د ده پلار اروابناد عبدالمجید(ساپی) په خپل وخت کې د نامتو علماوو، مشایخو او مدرسو له ډلې څخه وو، چې ډیرو زیاتو دیني عالمانوخپلي زده کړې د ده په لاربښونې ترلاسه کړې دي. استاد سعید افغاني صاحب د تفسیر، حدیث، د فقهې اصول، فلسفه، منطق، بدیع، بیان، معاني، تجوید، صرف او د شرح جامی علومو زده کړې، هم له خپل پلار او یو شمیر نورو عالمانو په لاربښوونې سرته رسولې دي.

پروفیسورعبدالله بختاني(خدمتګار)، چې زموږ د هیواد یونامتو عالم اوتکړه لیکوال او شاعر دی، په خپله یوه لیکنه کې داستاد سعید افغاني صاحب په اړه داسې کښلي دي:

(...دې ماشوم د خپل وړوکتوب په دوره کښې د خپل کلي له ماشومانو سره د خیر آباد په خاوره خاپوړې کولې . پلارېې لوی مدرس او د تیګړو د ښار د جامع جومات خطیب او امام وو. دهغه وخت له رسم او رواج سره سم مدرسانو به ددیني علومو طالبانو ته درسونه ویل.

د درسونو نصاب معلوم و . د تفسیر ، حدیث ، فقهي ، دحدیث اصول ، دفقهي اصول ، صرف، نحو ، بدیع ، بیان ، معاني ، تجوید ، منطق او فلسفې باندی شامل و. ځینو متبحرو عالمانو به د دغو ټولو موضوع ګانو کارکاوه ، ځیني به په یوه څانګه کښې مشغول وو چه د هغه وخت په اصطلاح د هماغه څانګې عالم یا ملا بلل کیده ، لکه د فقهي ملا، د حدیث، یا تفسیر یا صرف، یا نحو، یا منطق ... ملا او داسې نور.

د خط ، حساب او نظم « ادبیات » لپاره بیل درسونه وو، او استادان یی « ناظمان » بلل کیدل.

دوی سره، د دیني علمونو طالبانو، چه د هیواد له ګوټ ګوټ نه راتلل او د هغه کلي او شا و خوا کلیو د خلکو په مرسته ، خیراتونو او صدقو ژوند کاوه.

محمد سعید، د خپل پلار د درس په حلقه کښي خپلې لومړني زده کړې وکړی . د دیني موضوع ګانو، او د صرف، نحو ، منطق او معاني مبادي یې هلته ولوستل او هملته ښایسته ښه ملا شو....)

استاد سعید افغاني صاحب د لومړنۍ زده کړې وروسته پر (۱۳۲۰)ل کال کې رسمي آزمویني سر ته ورسولې او بیا د کابل دارالعلوم ته، چې په سیمه کې یو نامتو دیني مرکز وو، په پنځم ټولګي کې شامل شو. پر(۱۳۲۵)ل کال کې له دولسم ټولګي څخه په ډیره عالي درجې سره فارغ شو. د کابل د دارالعلوم د مقاماتو له پریکړې سره سم، د ده پر سر د مولوي توب لونګۍ وتړل شوه، اوهلته د استاد په توګه وټاکل شو. ده پر (۱۳۲۸)ل کال په ننګرهار کې د نجم المدارس دمدرسې د مدیر (سرمدرس) په توګه پوره لس کاله خپلې دندې ته دوام ورکړ. بیا کابل ته راغی د میرویس نیکه لومړی ښوونځي کې د ښوونکي په توګه او ورپسې د حبیبیې په لیسه کې د دیني علومو(تفسیراومنطق) د ښوونکې دندې لرلې.

استاد سعید افغاني صاحب پر(۱۳۴۲)ل کال یا (۱۹۶۴)ز کال کې د لوړو زده کړو لپاره مصر ته ولاړو، او هلته یې تر (۱۳۴۷)ل کاله پورې د جامع الازهر په پوهنتون کې د فلسفې او الهیاتو په څانګه کې خپلې زده کړې ته دوام ورکړ. د خپلو لوړو زده کړو وروسته د الازهر له پوهنتون څخه د لیسانس، ماستري او دوکتورا دیپلومونه یې تر لاسه کړل، بیا خپل وطن ته راستون شو.

الحاج سعید افغانی درسال (۱۳۴۲) مطابق (۱۹۶۴)
غرض تحصیلات عالی به قاهره اعزام شد، دوکتوراخویش
را در رشته فلسفه والهیات ازپوهنتون مشهوراسلامي جهان
(جامع الازهرشریف)بدست آورد

کله چې دی پر(۱۳۴۷)ل کال کې وطن ته راغی، لومړی د روښان په دارالمعلمین کې د تاریخ مضمون د استاد په توګه وټاکل شو. بیا پر (۱۳۴۸)ل کال کې د پولې تخنیک انستیتوت دټولنیزو علومو په دیپارتمنت کې د استاد او آمر دندې تر سره کولې.وروسته پر (۱۳۵۲)ل کال کې د داود خان په فرمان سره د عدلې وزارت په چوکاټ کې د قضا د عالي شورا د غړي په توګه په مافوقې رتبې کې (وزیر) وټاکل شو، چې تر څنګ یې د قضایي محکمې چارې هم مخته بیولې. په همدې وخت کې د کعبې زیارت ته ولاړو او د حج په مراسمو کې یې ونډه واخیسته. دی پر (۱۳۵۷)ل کال کې د تمیز د عالي محکمې (قاضي القضات) د ریس په توګه، وروسته د اسلامي شئوونو دوزارت او وروسته د علما او روحانیونو د عالي شورا په راس کې دندې تر سره کړې دي. استاد سعیدافغاني صاحب په خپل وخت کې د پلار وطنې جبهې یا ملي جبهې دمرستیال په توګه، د

ژورنالیستانو، لیکوالانو، حقوق دانانو د ټولنواو د اکادیمي علوم د علمي غړي په توګه وټاکل شو.

په پوهه او هنر کې لومړی شرط استعداد، بیا استاد او ورپسې د ده خپلې هلې ځلې دي. استاد سعیدافغاني صاحب ته پاک خدای یو ذاتي او ځانګړې استعداد ور په برخه کړی وو، ده د خپل پیاوړي قلم په وسیله، هغه وخت چې لا د عربي دارالعلوم زده کوونکي وو، په دیني، اخلاقي اوټولنیزو برخو کې ډیرې په زړه پورې لیکنې او مقالې په مطبوعاتو کې په پرله پسې توګه کښلي او خپرې کړې دي.نوموړي په ننګرهار او کابل کې پرته له تدریسي چارو په ادبي او فرهنګي ډګر کې مهم نقش او رول لوبولی دی. هغه په ننګرهار کې د (النجم) په نوم جریده د مدرسې لپاره په پښتو ژبه کې، چې لومړۍ ګڼه یې پر (۱۳۳۷)ل کال کې د میزان میاشتې پر(۳۰) نیټه خپره شوه چلوله، او د دې جریدې مسوولیت یې هم درلود. په کابل کې کله چې دی د حبیبیې لیسې ښوونکي وو، د (اخلاق) په نوم جریده د خپل قلمي هاند او هڅې په وسیله د زده کوونکو لپاره چلوله. استاد سعید افغاني صاحب به هر کله زده کوونکي د شعروشاعرۍ او ادبي نثرونو په ډګر کې روزل، پالل اوهم یې هڅول، همدا لامل وو، چې د زده کوونکو پر اشعارو، لیکنې او مقالې د دې جرایدو پاڼې رنګینیدلې او هرچا په ډیره مینه په کې برخه اخیسته اوخپلې لیکنې یې نشرولې.خوزیاتره د ده خپلې لیکنې اومقالې وې. سرمحقق محمد صدیق سیلاني په خپله یوه لیکنه کې د استاد سعیدافغاني صاحب په اړه داسې وایي:

(مرحوم محمد سعید « سعید افغانی» از شخصیت هـای فرزانه و درعین حال مبارز کشورعزیزما افغانستان است.

وی بیشترین سالیان زندگی پر بارش را وقـف ایجـاد آثارعلمی و تعلیم و تـربیت نسل جـوان کشور به روحیه وطنپرستی و صداقت و خدمت به مردم نموده و در ردیف آنعده فرزانه مردان قرار دارد که دست اندرکاران دانش ومعرفت جامعه افغانی برافکار و اندیشه هایش حساب میکنند.)

په رښتیا سره د استاد سعیدافغاني صاحب ټولې لیکنې اومقالې په تیرا بیا په دیني، علمي، ادبي او فرهنګي چارو کې د خورا قدراوستاینې وړدي. ده د شعراو ادب سره ډیره مینه او علاقه لرله، د پښتو ادب لمن یې په خپلو ادبي نثرونواو شعرونو تازه اوښیرازه ساتلې وه، نوموړي خپلې لیکنې په ډیر ساده، روانو او خوږو الفاظو کې په ظریفانه انداز سره کښلي دي. د ده په تحقیقي او څیړنیزو آثارو او ادبي نثرونو کې د انساني او ټولنیز ژوند موضوعات په ډیر عالمانه، علمي او انتقادي ډول څیړل شوي دي. د هغه دا لیکنې، زموږ د هیواد په زیاتره ورځپاڼو، جرایدو او مجلو کې خپرې شوې دي. د استاد سعیدافغاني صاحب خدمتونه هلې ځلې هر با احساسه افغان نه شي هیرولې او سترګې

نشي ترې پېژولای. دوکتور فخرالدين سباوون د (هينداري او نيزه) مسوول مدير په خپل يو شعر کې د ده شخصيت داسې ستايلی دی:

علامه مولوی دوکتور محمد سعيد « سعيد افغانی»

ته « سعيد » ته نيکبختي د هر افغان يې

ته د شرق ځلانده ستوری ، په جهان يې

ته دټول افغانستان فخر او نشان وې

ته خواخوږی او خير خواه ، د هر انسان وې

ښه ماهر، ته د دوران او د ايمان وې

د اظهر، شعلور لمر او نمايان وې

ته داکټر وې ، د اسلام دوست د سبهان وې

ته مهرر، ښه مفسر دپاک قرآن وې

ته استاد، د فلسفی او دبيان وې

نړيوالوته، دسولې په ارمان وې

ته « سعيد افغانی » ستر روحاني او علامه وې

ته ثانی، « جمال الدين » ددين قائمه وې

د اسد مياشت ، ۱۳۸۷ل کال ـ کابل

د استاد سعيدافغاني صاحب د آثارو، ليکنو اومقالو څخه ځرګنديږي، چې ده خپله ټوله پاملرنه، توان، ټوله انرژي او د ژوند هره شيبه او ګړی د خپلو خلکو دملي وحدت، يوالي، اتحاد او اتفاق، ورولي، د سولې او سوکالی، انساني مناسبات، دنيوي او آخروي نيکمرغيو په لارو وچارو کې وقف کړې ده، ده د خپلې پوهې او لياقت په وسيله ديو ديني او علمي او ادبي عالم په توګه په خپلو آثارو او ليکنو کې له رښتينولی او حقيقت نه کاراخيستی او په ټولنيزو چارو کې يې د هر ښيګڼې ستاينه کړې ده، د تعصب، کينې، حسادت، کبر او غروراو غيبت سره يې کرکه لرله، د نصيحت، پند او عبرت په توګه يې خلکو ته د ښو او بدو لارو لارښوونه کړې ده.هره بدي يې غندلې، که د حکومت خامي او که د وطن او دخلکو د يوالي، ملي وحدت او ورورولي پرخلاف وي، نوموړي خپل

ټول پیغامونه، اهداف او انساني مقاصد بې له ویرې او ډاره خپلو خلکو ته په ډاګه کړي دي. مولوي غلام سرور منظور په خپله یو لیکنه کې د استاد سعید افغاني صاحب په اړه داسې وایي:

(...څه شی چې زما په نظر ډیر د یادونې وړ دی هغه دا چې : مولانا صاحب د کورنې او بهرني سولې ته ډیر ه زیاته توجه در لوده ، ده د سولې د ټینګښت په خاطر ډیرې زیاتی مقالې ، موعظې ، دیني مضامین ، کتابونه او رسالی لیکلي دي ، چې هر یو یې د ډیر زیات ارزښت لرونکي دي.

ډاکتر صاحب عالم وو ، او عالمان ور باندی ډیر سخت ګران وه ، او عالمانو ته به یی همیشه داسې خطاب کاوه : « چې سوله تبلیغ کړی ، ورور ګلوی تبلیغ کړی ، د انسان انسانی کرامت تبلیغ کړی، فقر ، فلاکت، دربدری، بی عدالتي، لوږه، بی کوري او اجتماعي مظالم چې اصلاً د اسلام مبین دین یې په کلکه غندنه کوي، د اسلام له نظره و څیړی او اضرار یې ټولو مسلمانو او زیارایستونکو هیواد والو ته ، روښانه کړی.»

دی پدی عقیده و چې : مــلا امام ، خطیب او نور دیني او مــذهبي مسوولین د نورو هیواد والو په وړاندی ډیر درانده مسوولیتونه لري ، را پیدا شوې ستونزې باید عالمان او روحانیون په مبتکر رانه توګه تشریح او توضیح کړي....)

الحاج استاد سعید افغاني صاحب، د وطن د ازادۍ، سولې، سوکالۍ، خپلواکۍ، دیني، علمي، اخلاقي او ټولنیز مطالبو په اړه په خپلو آثارو، لیکنو، مقالې او ویناګانو کې په ډیر انساني اخلاقي او اسلامي فکرونو خپل نظریات په ډیره خوندوره ساده او روانه ژبه، چې په کې ډیرلوړمفاهیم او معناګانې نغښتي دي، خپلو خلکو ته بیان کړي دي. د ده د آثارو، لیکنو او مقالاتو اغیز هغه وخت سړی احساسولی شي، چې هغه په ژوره توګه مطالعه کړي، د ده پوهنیز، څیړنیز، دیني، تاریخي او ادبي آثار، ویناګانې، روحانیت، علمیت او تجربه زموږ په هیواد کې او له هیواد نه بهر دومره شهرت ترلاسه کړی دی، چې خلک د ده روحاني، مذهبي، ټولنیز او علمي شخصیت ته په ډیره درنه سترګه، د عزت، عقیدت او درناوی په توګه ګوري، او د ده په لارښوونو ویناګانو، نصیحتونواو پندونو خپل عملي ګامونه اوچتوي.

پروفیسورعبدالله بختاني(خدمتګار)، چې زموږ د هیواد یو نومیالی او متفکرشخصیت دی، په خپله یوه لیکنه کې داستاد سعید افغاني صاحب په اړه داسې کښلي دي:

(...دوکتور محمد سعید « سعید افغانی » زمــونږ د هیــواد مشهور عــالم ، لیکوال ، مــولف، استاد او اجتماعـــی شخصیت و چــه تل یې د سولې، تــرقي، وروري ،

برابري او تفاهم لپاره مبارزه کوله، د دې نومیالي پوه دروند نوم هم په وطن کښې او هم د نړۍ په نورو هیوادونو کښې خپور او مشهور دی ....)

کله چې استاد سعید افغاني صاحب لوړې زده کړې پای ته ورسولې او خپل وطن ته راغی، په دارالمعلمین کې د تاریخ د مضمون داستاد په توګه خپلې دندې ته دوام ورکاوه، په دې وخت کې ده دهیواد سیاسي او تاریخي مطالبو ته ژوره پاملرنه وکړه او خپل نظریات او یاداښتونه یې سره را ټول کړل او د کتاب په بڼه یې (د افغانستان تاریخ) په نامه چاپولو ته برابرکړل. ده د هیواد سیاسي حالاتو، سیاسي فعالیتونو ته ډیره پاملرنه لرله. دکابل پوهنتون او پولي تخنیک انستیتوت زموږ په هیواد کې دلوړو زده کړو، سیاسي او صنفي مبارزاتو او فعالیتونوډیر مهم، ستر او اوچت علمي، تخصصي او سیاسی مرکز وو، چې په ملي کچه د نارینه او ښځینه د زده کوونکوپه روزنه او پالنه کې یې ډیر اغیزمن نقش درلود. په پوهنتون او پولي تخنیک کې سیاسي ګوندونود خپلو سیاستوالو په وسیله خپلې سیاسي موخې دخبرو اترو،لیدنې کتنې او د ښو اړیکو په ټینګولو سره د زده کوونکو په منځ کې فعالیتونه کول، په اخبار او جرایدو کې بیلابیل موضوعات خپریدل، مظاهرې، میټینګونه او د سلطنت پر ضد فعالیونوکیدل، خو دهغې وخت سلطنت دا ټوله وضع تر خپلې پاملرنې لاندې ساتله، په ښکاره او پټ ډول یې خپل پلویان لرل. استاد سعید افغاني صاحب د یو با احساسه، ملي او وطنپرست شخصیت په توګه د هیواد سیاسي حالت او وضع په غور سره تعقیبوله، هغه وو، چې د کابل پوهنتون او دپولي تخنیک د استادانو او زده کوونکو د دموکراتیکو صنفي فعالیتونواوهلو ځلو نه خپله پلوي وښوده او د دوی ترڅنګ د صنفي او دموکراتیکو اهدافو لپاره یې فعالانه مبارزه پیل کړه. استاد سرفراز مومند، چې زموږ د هیواد یو تکړه سیاست پوه، ټولنیزپوه، ادبي اوفرهنګي شخصیت دی، د استادسعیدي افغاني صاحب صنفي فعالیتونه په پوهنتون کې په خپله یوه لیکنه کې داسې بیانوي:

(... په د غه وخت کې د افغانستان د پوهنتونونو قانون خپور شوی ؤ ، چې د محصلینو او استادانو د جدي غبرګون سره مخامخ شو. په ۱۳۵۰ کال کې د محصلینو اتحادیه جوړ شوی وه ، ویل کیدل چې نوموړی قانون غیر دیموکراتیک دی ، د استادانو او محصلینو حقوق پکې پوره په نظرکې ندی نیول شوی نو د استادانو د اتحادیی جوړیدل په همدغه وخت کې یو مبرم ضرورت ګڼل کیده ترڅو، چې د محصلینو د اتحادیی په څنګ کې د استادانو اتحادیه هم جوړه شي او د استادانو د دیموکراتیکو او صنفي غوښتنود پاره مبارزه وکړي.

پدغه وخت کې کابل پوهنتون د سیاسي مبارزاتو ډګر ؤ، د ټولو سیاسي جریانونو نمایندګان په پوهنتون کې محسوس ؤ ، د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند دوې

برخې « خلق او پرچم » ، د ماېوستانو ګوند « شعله جاوید » ، فغان ملت ، صدای عوام او جوانان مسلمان فعالیت درلود . هرګوند به په مختلفو مواردوکې ځانګړی غونډی او تظاهرات تنظیمول خو په تاسف د دغه ډلو اکثر انرژي د یو بل په تخریب مصرف کیده او پدغه اساس همیشه صنفی هدفونه د سیاسي مرضونو قرباني کیدل ، دوخت دولت په د دې تضادونو څخه استفاده کوله او صنفي مبارزو به مطلوبه نتیجه نه ورکوله.

ښه مې په یاد دي چې دغه وضع د استادانود اتحادیی په جوړولوکې هم مسلطه وه ، هرې ډلې غوښتل، چې اتحادیی ته یې غړي انتخاب شي، چې د ضرورت په وخت کې دغه صنفی اتحادیه د خپل سیاسي غرضونو د پاره استعماله کړي.

جلسی روانی وې ، تضادونه عمیق کیدل او بالاخره یوه جلسه دومره هیجاني شوه چې نژدی وه چې د استادانو اتحادیه، چې د استادانو د صنفی ګټو یواځنی رښتینی مدافع وه جوړه نشي اوغونډه ړنګه شي او دغه کلاس حق او دیموکراتیک غوښتنه په ځای پاتی شي.

درست په دغه لحظه کې استاد سعید افغانی چې د پولیتخنیک د بی طرفه استادانو څخه ؤ او د پو هنتون اکثره استادانو کې د ټاکلي احترام څخه بر خورداره ؤ، یوه ثابته بیانه ایراده کړه، استادان یې اتحاد او اتفاق ته را وبلل ، صنفی هدفونه او سیاسي هدفونه یې لنډ توصیح کړل ، هیله یې وکړه، چې صنفي غوښتني د سیاسي غوښتنو څخه بیلی کړي ، استادان یې په ډیر ارام او متانت سره دغه عظیم مسوولیت ته متوجه کړل، چې که دا اتحادیه جوړه نشي نو یوه نه بخښونکی تاریخي اشتباه به مو کړي وي او راتلونکی به په مونږ لعنت وایي.

پر لیسی چکچکو دغونډی سکوت مات کړ، دغه بیانیی په ټولو استادانو ښه تاثیر وکړ ، جلسی دوام وکړ او په نتیجه کې په یو ټا کلي پروګرام د اتحادیی انتخابات وشول ، اتحادیه جوړه شوه ، چې دارلانشایی پدی ډول و ټاکل شوه.

۱ـ استاد فضل الربي پژواک د اتحادیی د ریس په تو ګه

۲ــ استاد سعید افغاني د اتحادیی د معاون په تو ګه

۳ــ سرفراز مومند د اتحادیی د منشي په تو ګه

۴ــ داکتر پشتونیار « د ننګرهار پو هنتون څخه» د اتحادیی د منشي په تو ګه ....)

د استاد سعيد افغاني صاحب دروند نوم نه يوازې زموږ په هيواد کې، بلکې دنړۍ په يو شمير نورو هيوادونو کې هم خپوراوپيژندل شوې دی. دی په قاهره کې د پښتو راديويي خپرونې د څانګې وياند اوآمر هم وو، ده د دغې راديويي خپرونو په وسيله زموږ د هيواد تاريخ اوفرهنګ، او زموږ ده وطن او د مصر د تاريخي او فرهنګي اړيکو په اړه، اودعلمي، اسلامي او مذهبي مطالبو په تړاو نړيوالواوعربي نړۍ ته په عربي او پښتو ژبو معلومات ورکاوه. دی يو رښتيني متدين، پاک او سپيڅلي مسلمان وو. کله چې پر (۱۹۶۷)ز کال کې د مصر جمهوري دولت له نظامي يرغل سره مخامخ شو، په همهغه شپه کې، ده ټول خطرونه قبول کړل، ځان يې د قاهرې راديو ته وراساوه. د پښتو خپرونو ترڅنګ هغه د راديو عربي نشرات په عربي ژبه په ډېره ميړانه، چې د فصاحت او بلاغت له خلاقيت او ژورنالستيکو نورمونو سره برابر وو، فعال وساتل، او ټول خلک يې متانت، ورورلي، اتحاد او اتفاق ته او نظامي قوتونه يې د نظم اوامنيت ټينګولو ته په ډيرو عالمانه توضيحاتو هڅول، چې د اروابناد جمال عبدالناصرد جمهوري دولت څخه ملاتړ وکړي. همدا لامل و، چې دی د اروابناد جمال عبدالناصر له خوا، چې د ارشاد او فرهنګ وزير هم حضور درلود، رسما وغوښتل شو، د ده شجاعت اوميړانه يې وستايله او دی يې ډير زيات ونازاوه او ورته يې وويل:

((... ستا دا شجاعانه او د ميړاني ابتکار د سيد جمال الدين افغاني خاطرات او يادونه، يو وار بيا د مصر د خلکو په زړونو کې شيرازه او تازه کړل، له دې کبله د مصر دولت ستانه د دوهم علامه په توګه او د افغانستان له ټولو خلکو څخه د زړه له کومې مننه کوي....))

اروابناد جمال عبدالناصر د ارشاد او فرهنګ وزير ته دنده وسپارله، چې د استاد سعيد افغاني صاحب دوه کتابونه، چې (شيخ الااسلام عبدالله الانصارى الهروى او نابغة ءالشرق السيد جمالالدين الافغانى) نوميدل د ده له خدماتو او ميړانو او د افغانستان او مصرد روابطود ټينګښت لپاره چاپ کړي .

استاد سعيد افغاني صاحب، د ده له پاملرني څخه د زړه له کومي نه مننه وکړه. په رښتيا سره، داستاد سعيد افغاني صاحب دا خدمتونه، او نه ستړيکيدوونکي مبارزه دقدر او ستايني وړ ده.

لنډه دا چې استاد سعيد افغاني د خپل ژوند تر آخره سلکۍ پورې خپل قلم اوچت ساتلی وو، او د دوه زرو په شاو خوا کې يې ، ديني، اخلاقي، تصوفي، فلسفي، ټولنيز، سياسي، ادبي او فرهنګي ليکنې او مقالې کښلي دي، د خپل وخت په مجلو او ورځپاڼو کې لکه: هيواد کاروان، انيس، پامير، ننګرهار، پيام حق او قضا او همداسې نورو.... کې د ده ليکنې او مقالې خپرې شوې دي.

د استاد سعید افغاني چاپ او نا چاپ شوي آثار او تالیفات دا دي:

۱- شیخ الاسلام عبدالله الانصاری الهروی، په عربی او دري ژبو ، چاپ (۱۹۶۷)ز

۲- نابغة الشرق سیدجمال الدین الافغانی ، په عربی ژبه چاپ (۱۹۶۷)ز

۳- د شرق نابغه سیدجمال الدین افغاني ،په پښتو ژبه ، چاپ (۱۳۵۵)ل

۴- افغانستان ، تاریخاً و حضارتاً و کفاحاً ،په عربی ژبه ، ناچاپ

۵- العقیده الاسلامیه وآرا المعتزله والاشاعره والماتر یدیه و اختلافاتهم

۶- الاشارات و التبهات ابن سینا، په پښتو ژبه، چاپ (۱۳۵۹) ل

۷- تفسیر ، د یو لسم تولگی لپاره په پښتو ژبه

۸- تفسیر ، د یو لسم تولگی لپاره په دری ژبه

۹- عقاید- درسی کتاب

۱۰- منطق ـ درسی کتاب

۱۱- اساسات اسلام به نگاه علم و فلسفه ـ د دارالمعلمین (۱۳)تولګي لپاره

۱۲- اساسات اسلام از نگاه علم و فلسفه، د دارالمعلمین (۱۴) تولګي لپاره

۱۳- کلتوراسلام از نگاه علم و فلسفه، په دری ژبه، د (۱۳۴۹)ل کال چاپ

۱۴ مختصر تاریخ افغانستان و دول متمدن اسلام . پولیتخنیک کابل

۱۵- محمد« ص» رهبربزرگ اسلام، د (۱۳۶۳)ل کال ـ چاپ

۱۶- پلاروطنه ملی جبهه او یا دلته د تولنیزوستونزو د حل لار، د(۱۳۶۲)ل کال چاپ

۱۷- خطر جنگ هستوی، په دری ژبه ، د(۱۳۶۳)ل کال چاپ

۱۸- اندرزونه ـ په پښتو ژبه ، ناچاپ

۱۹- آداب قاضی، په دری ژبه

۲۰- و الصلح خیر، صلح و آرامش از دیدگاه اسلام ، د(۱۳۶۲)ل کال چاپ

۲۱- زندگی مسلمانان، په دری ژبه د (۱۳۶۳)ل کال چاپ

۲۲- انـدرزونه ــ په دری ژبه ، ناچاپ

۲۳- در باره ادیان و دین اسلام ، په دری ژبه ــ ناچاپ

۲۴- اخلاق و فلسفه ، په دری ژبه ناچاپ

۲۵- د نجات او کامیابي لپاره علم او فلسفي له نگاه، د (۱۳۷۰)ل کال چاپ

۲۶- امراض روحی و معالجه آن ــ ناچاپ

۲۷- الاخــلاق و التصوف - په عربی ژبه ، ناچاپ

۲۸- سفر، د(۱۹۸۲)ز کال چاپ

۲۹- خلاصه اندرزها و نصایح سودمند برای ستاژیران قضا ، د (۱۳۵۴)ل کال چاپ

۳۰- ارکان ، شرایط و احکام نکاح ــ ناچاپ

۳۱- طبیب بگو مرضم چه و چاره چیست ؟ ، ناچاپ

۳۲- مبادی اسلام ، د (۱۳۶۹)ل کال - چاپ

۳۳- حاکمیت انقلابی ، نا چاپ

۳۴- تعبیر ــ په پښتو ژبه ــ ناچاپ

۳۵- د باختر اطلاعاتی اژانس مطبوعاتی مصاحبه - د(۱۳۴۷)ل کال

۳۶- انقلابی افکار ، هڅی او هیلی ــ ناچاپ

۳۷- زمـــا ژوند ــ ناچاپ

استاد سعید افغاني صاحب پاک، سپیڅلی، مهربان او متفکر انسان د پراخې حوصلې او د لوی همت، او میراني خاوند شخصیت وو. ده د بیوزلو، بې کسو خوارانو، یتیمانو، کونډو او رنځو سره سپیڅلې مینه او خواخوږي لرله، او په صداقت، تقوا، اخلاص او پاکی سره یې خپلې خاورې، خپل هیواد او هیوادوالو ته په عمل کې ارزښتمن کارونه او فعالیتونه تر سره کړي دي، ده دپاک الله سره، دانسان او انساني کرامت سره سپیڅلې مینه او محبت درلود.

اروا ښاد استاد سعید افغاني پر(۱۳۶۳)لمریزکال دحوت په اومه نیټه یا پر (۱۹۸۵)زیږدیز کال کې دفبروري په (۲۵)نیټه له دې فاني دنیا څخه سترګې پټې کړې.د زړه له ناروغی له امله د ده مهربان او خواخوږی زړه ودرید. دی په کابل کې د جابر انصار(رض) د مزار ترخنګ د شهدای صالحین په هدیره کې په ډیره درناوی سره خاوروته وسپارل شو.

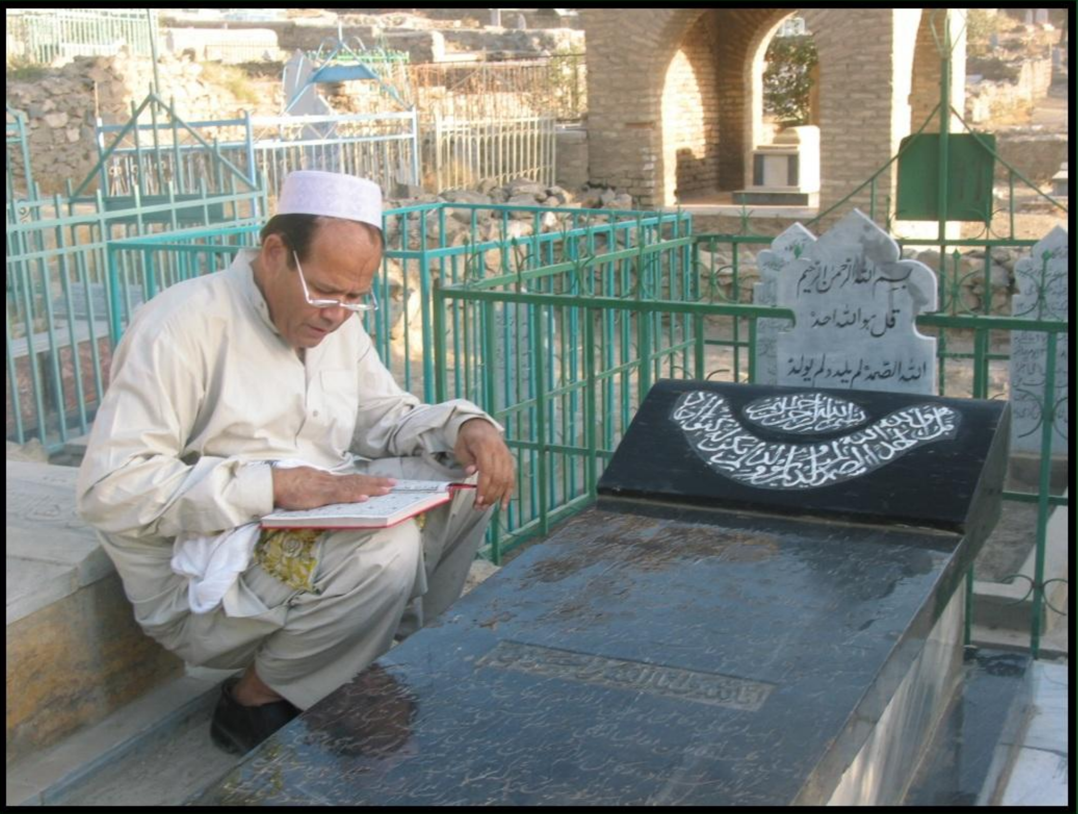

دعلامه استاد سعید افغاني قبر دخواجه انصار(رض)دقبر ترخنګ دکابل په شهدای صالحین کې

روح دې یې ښاد وي او د ده روحاني، علمي او ادبي ډیوې دې تل روښانه وي

په ډیردرنښت: انجنیرعبدالقادرمسعود

د استاد سعید افغاني د آثارواو لیکنو څخه مو څو بیلګې غوره کړې دي، چې ستاسو درنولوستونکو پام ورته راګرځوم:

لمـــر!

ستا نور ، ستا پلو شې او ستا حــرارت د ژونــد په اړخونو کښې تآ ثيــر اچوي او د موجــوداتو او کائناتـــو په تحــول او تطــور کښې لــوی لاس لـــري.

ته که نه ئـــې ؛ شپه به سبا نشي او د شپې تيارې به ټول قوا وې په ظلـمت کښې وساتي.

دا سـبا ، دا رڼـــا ، دا حــرکت او دا جديـت؛ د ستا د وړانگـو مـرهــون دی.

دا هڅـې، داهيلـــې او دا تپـــش؛ د ستا د حـــرارت پـــه اثـــر نڅـا کـــوي.

دا شـــور او د ا زوږ ، دا رنـگ او دا بوی؛ د ستا په پـــرشوره څپـو کښې مستي کـــوي.

داکتر محمد سعيد « سعيد افغاني » ـ کابـل

د ژوند رسالت

له خدايه وويريږې!

مگر؛ افسوس چه له خدايه ويره کمه شوې ده.

ايمان او وجدان ته خجالت دي!

خو آرمان چه د اکثرو سره ايمان او وجدان نهايت زيات کمزوري دي.

له تاريخه وډاريږې!

خو ځيني د تبصرى په ډول وايي:

هغه چه د تاريخي مسؤوليت څخه نه ډاريږي، د دې شخصيت نه لري چې د تاريخ څخه وډاريږي.

د دې ټولو سره سره يواځې همدومره بايد ووايم.

لږ څه خو د وطن د خدمت او دخلکو دژوند ښه کيدو او د پرمختگ او دايمي سعادت د پاره او وطن د اولادو په حيث ټکان وخورې او د خپل د ژوند رسالت ته جدي پام وکړې.

سعید افغاني

د (۱۳۵۸) ل کال ـ کابل

سلګۍ !!!

سلګۍ ... سلګۍ ... بیا هم سلګۍ !!!

دا د مرګ سلګۍ ، دا د مظلوم او بیچاره انسان د ځانکندن سلګۍ !!!

اف !!! هغه ولې زخمي شو؟

په هغه باندې دا پرهارونه چا کېښودل ؟

هغه په وچو شونډو مري!

هغه مري خو ډیر تږی دی ، او څوک نشته دی چې په خوله کښې یې اوبه واڅوي.

دهغه مرګ د ډیرې مایوسی مرګ دی، په زړه کښې یې ډیر آرمانونه شته دي.

دهغه ټول آرمانونه د خاورو سره برابر شول.

دهغه غوښتني مرغان او څیرونکي حیوانات خوري، قبرنه لري، چې د ګلانو ګیډۍ وربان‌دې کیښودل شي ، او نه یې کومه مناره او جنډه په سر ولاړه ده، چې احترام او سلام ورته وړاندی شي او لکه د ده دځان او وجود په شان یې نوم هم ورک شو، او د یو ګمنام سپاهي په نوم یادیږي.

هو : دلته یې و جود او نوم نشته دی!!!

مګر؛ دا ځلي په رمزي ډول د غیرت او میراني څخه تعبیر کوي.

وایي : هغه ښه غښتلي ځوان ؤ ، روان تندي ، پنډې متې او ښایسته هیکل او قامت یې در لوده ، هغه په ختِه افغان او د دې خاورې زوی وه.

هغه د پښتني او افغاني مور په شدو لوی شوې ؤ.

هغه د دې لپاره نه وه لوی شوی، چې په برچو ، ګولی او بم و مري.

هغه زړه او ضمیر در لوده او دښې تربیې استعداد ورسره پیاوړې ؤ.

هغه د مور په غیږ او دپلار په ناز لوی شوی ؤ.

هغه د دې وطن اولاد او تولید ؤ.

اف !!! هغه چا مړ کړ؛ او ولې مړ شو ؟

افسوس !!!

د هغه په پرهارونو پټې کښې نه ښودل شوې!

په مړینې یې چا ونه ژړل .

ادکې مور، یې سرته ولاړه نه وه!

پلار او دوستان یې په مرګ خبر نشول!

ظالمو وطنوالو وربانديې زړه ونه سوزیده!

پرستاري یې ونه شوه !

آرمان ؛ د هغه پیاوړي ځوان خوله او تن د وطن په خاورو سپیره په خپلو وینو ککړو پرهارونو، سوړمو او خولي یې ډیرې وینی لاړی، سترګې یې د زړه په سرو وینو او ګلابي اوښکو ډکې او د وطن په کلمه یې سا او آخرنې سلګې ورکړه.

انا لله و انا الیه راجعون.

وایې : د ده د مرګ په وخت کښې یو تن سخت زخمې، چې د ده په څنګ کښې پروت ؤ او ورسره د مرستې توان یې نه درلوده، له ده څخه داسې اوریدل:

اې زما خوږې مورې؛ ګرانه پلاره ، ورونو او دوستانو:

زما مرګ د وطن د خدمت په لیاره کښې ؤ.

زما نیت او اراده پاکه وه.

ما غوښتل چې د وطن د آزادې او استقلال په لیاره کښې سر ورکړم.

زه ظالم نه وم او نه یم ؛ خود ظالم د لاسه په داسې بې رحمې مرګ مرم....

هو : زه مرم .... او زما د مرګ آخرنې دقیقې او ثانیې دي.

زما روح الوزې او د دایمی پرواز لپاره ځان برابروي.

زه په داسې حالت کښې هم ډېر خوښ يم او دا قوي هيله لرم. چې زما له پاکو وينو به داسې ګلان او زمريان پيدا شي، چې زما او د ټولو وطنوالو پاکې هيلې به ښې تر سره کړې.

زه مسوؤل نه يم!!!

زه ګناه ګار نه يم ، او نه را سره د بل چا په حق باندې د تيري خيال ؤ....

بلکه زه د خپل وطن ، د خپل حق په لياره کښې د غليم له لاسه مړ شوم .... خو زما باور دی چې په دغه لياره کښې به د مطلب د پوره کيدو پورې ډېر سرونه ځار او قربان شي.

هــو : و اورئ او بيا ټوله دنيا وربانديې خبره کړئ، چې زه مرم ، خو زما دا مرګ د نامردی مرګ نه دی!!!

زه خپله سا او آخري سلګي په داسې حال کښې د لاسه ورکوم، چې دراتلونکي عادلانه قضاوت هيله را سره قوي ده.

زه د دې قضاوت هيله هيڅ نه لرم چې زه ولې مړ شوم ؛ او نه د کوم برائت د اخستلو پروا لرم ، ځکه چې زما لپاره همدومره بس دي چې خپل ايمان او وجدان ته خجالت نه شوم.

بلکه زما هيله د هغه عادلانه قضاوت څخه دا دی، چې د ټول وطن د موجوده جنجالونو د ښه حل په باره کښې واقعي حکم صادر شي ؛ ترڅو د عبرت وړشي ، او په هغه چا نفرين ووايي، کوم چې په نا معقولو حرکتونويې وطن او خلک تباه کړل هو....

زه دا حق لرم چې ووايم:

د ا انسان ولې ؛ په بل انسان باندې ظلم کوي ؟

دا انسان ولې ؛ په خپل خير او شر ښه نه پوهيږي ؟

د ا انسان ولې ؛ حق ته باطل او با طل ته حق وائي ؟

رحمان بابا وائې:

که څوک تله د انصاف په لاس کښې در کړي

خــپل ټټــو او دبل آس بــه بــرابر کــړي

افسوس !! چې په برابریدولو هم قانع نه دي.

حقیقت دادی چې دا انسان په دې شلم قرن کښې هم د وحشت او بربریت له مفکورو څخه نه دی خلاص شوی.

دا انسان د نورو په حقوقو تجاوز کوي ، او خپل تجاوز ته عدالت هم وائي.

دا انسان لا تر اوسه د ځیرونکو حیواناتو څخه هم بد خوي او خصلت لري، نه مړیږي، بس نه وائي ، په خپلې هوا او هوس کښې ډوب دی.

افسوس !! نن دا انسان خپل ټول قدرت او طاقت په دې کښې صرفوي چې خپل انسان ورور ځیرې کړي ، او بیا په خپل شیطاني بد عمل وویاړي ، حتې دا چه په ښکاره ډول باطل ته حق او حق ته باطل وایي؛ او په ډیرمهارت کوشش کوې چې جائز دلایل هم ورته برابر کړي.

ښه !! نو په داسې شرایطو کښې چاره څه ده ؟ او څه باید وکړو؟

زما په نظر : یو ګډ وطني تفاهم ته ضرورت دی؛ چې دا موجوده جنجالونه د مفاهمې د لیاري، ښه په معقول ډول وسیړي ، او بیا د حل په لپاره کې مشترک ګامونه پورته شي!!!

خو دا چې څوک به دا کار وکړې شي ؟

هـو: زه باور لرم، چې دا پاک عزم ، او قوي اراده؛ د وطن صالحو وطنوالو ایماني او وجداني تفاهم او معقول وطني حرکت ته په جدي ډول ضرورت لري او بس.

افسوس!!

په اوس وخت کښې له هـر خوا د مایوسي حالت قوي دي.

مګر ؛ زه باورلرم که چیرې د وطن زامن په ریښتني ډول، په اتفاق او پاک نیت او عمل باندې کار پیل کړي، دا راتلونکي شرایط به دغه شانې ټول موانع او عوائق له مینځه حل شي او په هغه چا به لعنت ووائي ، کوم چې د وطن او د وطن د ځامنو د تباه کولو په لیاره کښې ئې هاند ویستلو.

هـو : په دې وطن ډیرې شخړې او تباهی را غلې ؛ او د دې وطن ځامن تر اوسه پوری کړیږي او سلګی باسي.

دا ولې ؟ او ترڅو ؟

ښکاره واقعیت دا دي چي : د ظلم او زور، زیاتي کا سه ، اخر نسکوره کیږي او بله دا چي په بې عدالتي، کلي او کورونه نه جوړیږي

سعید افغاني (۱۳۵۹/۹/۱۱)ل کال- کابل

انـتظار تا به چه وقت ؟

تا چند به انتظار این و آن باشیم !!! دیر شد و مدتی مدیدی در حالت انتظار به سر میبریم.

من انتظار آن را ندارم که برای شخصی من چیزی داده شود؛ بلکه انتظار من برای آرامی و رفاه اجتماع است.

افسوس!!!

من در زنـدگی تصور نمیکردم که چنین حالت مُخوف به او ضاع عمومی مسلط گردد و زمینه های نا معقولیت، وحشت ، نفاق و تباهی عمومی را که همه با هم در آن خواهیم سوخت؛ مساعد و دامنه دار سازد.

نمیدانم به تنهایی چه کنم؟ اگربه تنهایی اقدام کنم، سودی ندارد !! و از جانب هم میگویند که حرکت انفرادی مخالف حرکت مترقی میباشد و با این طریق فعلاً به تنهایی تحت تاثیر حرکت های نا مترقی واقع میگردم.

باید صادقانه بگویم که : از دوام این حالت رنج میکشم ، مریض شدم ، قلب و فکرم پریشان گردیده و از هر طرف به ناملایمت ها مواجه میباشم!!!

راز دلم را بکسی گفته نمیتوانم ! همه تماس و فعالیت هایم تحت نظارت و مراقبت شدید قرار دارد ، شب و روز در جمود و رکود بسر میبرم و حتی میترسم که آخر در جمله گناه کاران به حساب شوم و یک عمر حرکت های را که به منفعت وطن و سعادت مردم انجام داده ام ، به هدر خواهد رفت.

دوستان : من بخاطر سعادت و آرامی بشریت با نیت واراده پاک سالها رنج و زحمت کشیدم ، آرامی حیات خویش را وقف آرامی ملت و مردم خویش کردم و افتخار دارم که با ظالمین و تباهکاران نه ساختم !! با وجود اینکه محرومیتها و مشقت های گوناگون را دیدم و تحمل کردم.

بیاید حساب کنیم!

من برای خود و اولادم با مثل دیگران جنت را نه ساخته ام، و نه هم با مثل دیگران قصر ها و خزانه ها دارم !! ولی؛ آنچه دارم ایمان ثابت و بی خلل است؛ با این هم ستمکاران قرن بیست از نیروی من و تو استفاده ناجایز مینماید، در حالیکه مشقت را من و تو متحمل میشویم و از برکت آن عیش و نوش را قدرتمندان دارند.

دوستان : انتظار تا به چه وقت ؟

هرچند فکر کردم ، امراض اجتماعی را تحت تحلیل خویش قرار دادم ، چاره جز این نیست که بگویم:

بیاید دست به الاشه نباشید و این سکوت و خاموشی را بشکنید!

بیاید دربین خود بخاطر مصالح ملی توأم با حسن تفاهم و حسن خیر وحدت عمل را به میان آرید.

بیاید اوضاع را با دید و فکر آزاد و منطقی ؛ مورد تحلیل و بررسی همه جانبه قرار دهید.

بیاید بالای عوامل اساسی این وضع تحمیل شده ، بحث و مشورت عالمانه نماید.

بیاید چاره اساسی را برای امراض اجتماعی سراغ نماید.

بیاید به چنان تصمیم قطعی معقول موافقت و متوصل شوید که هیچ قوت اهریمنی به آن غالب نه گردد.

ای فرزندان صالح وطن ! باور داشته باشید ، اگر با حسن نیت و با اراده پاک بخاطر آرامی و سعاد ت وطن و مردم متفق شوید؛ و با معقولیت اوضاع جاری را بررسی و به امراض اجتماعی نخسه های علمی و منطقی تهیه کنید !! در آن صورت وحدت و عمل ایمانی شما ، چاره اساسی تحول این وضع خطیر را کرده میتواند.

و من الله توفیق.

سعید افغانی

کابل ـ افغانستان

په ډیر درنښت : انجنیر عبدالقادر مسعود